

Referenți științifici:

Arhid. conf. univ. dr. Răzvan Brudiu

Facultatea de Teologie, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan

Facultatea de Teologie, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

Pr. prof. univ. dr. Mihai Himcinschi

Facultatea de Teologie, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, sector 6

cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74

0733 131 145, 0728 084 802

e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74

0728 084 802, 0733 131 145

e-mail: contact@edituraeikon.ro

web: www.librariaeikon.ro, www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de

Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CHIOREAN, CIPRIAN

Tainele întâlnirii : relație și participare în tradițiile monoteiste / Ciprian Chiorean ; pref. de prof. dr. Catherine Cornille. - București : Eikon, 2026

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-49-1717-1

I. Cornille, Catherine (pref.)

2

Copertă: Ciuhuță Narcis Cristian

DTP: Valerian Susan

Editor: Valentin Ajder

CIPRIAN CHIOREAN

TAINELE ÎNTÂLNIRII

**Relație și participare
în tradițiile monoteiste**

Prefață de Catherine Cornille

E I K O N

București, 2026

Cuprins

Prefață	7
RAPORTAREA LA DUMNEZEU CA PROBLEMĂ TEOLOGICĂ ȘI HERMENEUTICĂ..... 15	
I. Geneza relației: chemarea divină și constituirea răspunsului....	29
Arhetipul sacerdotal al lui Adam: tipologie și mediere originară.....	32
1. Iconomia edenică și traiectoria consacrării levitice	35
2. Recapitularea hristologică și iconomia sacramentală a medierii adamice.....	41
3. Medierea cosmologică și mandatul epistemic al lui khalifa.....	47
4. Convergențe și divergențe: O teologie comparată a ordinii sacerdotale primordiale	51
5. Determinarea originară a medierii: între inițiativă și răspuns..	55
Libertatea ființei create și limitele ei: tensiune și consecință.....	57
1. Creația, legământul și ordinea poruncii în tradiția iudaică.....	60
2. Libertatea rănită și restaurarea prin har în teologia creștină.....	66
3. Suveranitatea divină și responsabilitate delegată în antropologia islamică	72
4. Configurații teologice ale responsabilității în monoteisme abrahamice	76
5. Dincolo de autonomie: sinteza teologică a diferenței	79
Inițiativa divină și asumarea umană: configurația constitutivă a chemării și asumării	81
1. Iudaismul: chemare, alianță și fidelitate ca structură a relației cu Dumnezeu	83
2. Creștinismul: prezență, comuniune și transfigurare ca mod al relației cu Dumnezeu.....	87
3. Islamul: adresare revelată, supunere și proximitate sacră ca mod al relației cu Dumnezeu.....	92

4. Întâlnirea originară ca operator comparativ: convergențe, disjunții și tensiuni teologice	97
5. Dincolo de început, delimitarea diferenței teologice.....	100
II. Normativitatea existenței: criteriu, orientare și exigență.....	103
Fidelitate sub tensiune: mărturie și limitele violenței religioase.....	106
1. Hermeneutica Jihadului: Consacrarea launtrică și paradigma ofrandei doctrinare	111
2. Mucenicul creștin: Jertfa sângelui, comuniunea euharistică și criza modernității	116
3. Tensiunea sacrificiului: Paradigme teologice și convergențe simbolice între islam și creștinism.....	121
4. Jertfa religioasă ca loc al întâlnirii: Tensiunea fidelității, alterității și speranței eshatologice.....	125
Ascultare și discernământ: configurarea actului teologic	128
1. Fidelitatea ca asumare a chemării în orizontul legământului	131
2. Participarea ca mod personal de asumare în iconomia hristologică	137
3. Supunerea ca formă integrală de raportare în orizontul revelației coranice	142
4. Configurațiile ascultării în tensiune comparativă.....	148
5. Forma teologică a răspunsului în orizont comparativ	151
Responsabilitatea față de celălalt: dinamica obligației personale	154
1. Configurația discursivă a răspunderii în Tora.....	159
2. Interiorizarea răspunderii în corpusul evanghelic	163
3. Diferențierea modurilor de constituire a răspunsului.....	167
4. Configurația discursivă a răspunderii: deschidere și deplasare	170
III. Interiorizarea participării: moduri și actualizare.....	173
Rugăciunea ca anamneză: memorie, rostire și deschidere.....	175
1. Între Adresare și Distanță: Legământul Sinaitic ca Orizont al Alterității Absolute.....	179
2. Dinamica Kenotică a Întrupării: Participare și Actualizare în Actul Liturgic.....	185
3. Axioma Supunerii Sacre în Orizontul Transcendenței Islamice	190

4. Tensiunile Actului Orant: Comuniune, Proclamare și Supunere	195
5. Praguri ale Raportării: Rugăciunea între Acces și Neepuizare	200
Tăcerea apofatică: suspendarea discursului și receptivitate	202
1. Reținerea iudaică și receptivitatea în orizontul legământului.....	205
2. Liniștea kenotică și isihia creștină	210
3. Dhikr tăcut și atenția ascetică	214
4. Triada tăcerilor sacre: Așteptare, Kenoză, Rămânere.....	219
5. Tăcere, speranță și deschidere eshatologică.....	222
Contemplația: comuniune cu realitatea dumnezeiască	225
1. Gnoza, lectura alegorică și viața terapeutică în gândirea lui Filon din Alexandria.....	228
2. Tăcerea și rugăciunea curată: itinerarul interior al desăvârșirii la Evagrie Ponticul	231
3. Tensiunea comparativă: între medierea logosului și experiența tăcerii isihaste.....	235
4. Îndumnezeirea între Logos și interioritate: configurația parcursului mistic	238
IV. Desăvârșirea participării: coerență ontologică și plenitudine.....	241
Unitatea divină și ordinea creatului: condițiile coerenței ontologice.....	243
1. Unicitatea indivizibilă: condiția ontologică a raportării la Dumnezeu în iudaism.....	246
2. Unicitatea revelată în Treime: Comuniune, Ipostas și alteritate consubstanțială.....	250
3. Transcendență fără alteritate: ontologia unicității divine în islam.....	254
4. Modele revelatorii ale Unicității: Tensiune, Convergență și Dialog în Tradițiile Monoteiste.....	259
5. Trei unicități, un singur dor: despre alteritate, revelare și vocația comuniunii	262
Temporalitate și orientare: dinamica devenirii	264
1. Între promisiune și fidelitate: forma istorică a legământului	267
2. Împlinirea în Hristos: iconomia mântuirii ca transfigurare a devenirii	272
3. Configurarea temporalității sub voința divină.....	278

4. Configurarea comparativă a raportării la împlinire	282
5. Timp, împlinire și criteriul ultim	286
Judecata finală: criteriul adevărului și măsura plenitudinii	289
1. Între Lege și profetism: configurarea criteriului în tradiția iudaică	293
2. Întâlnirea ca instanță a adevărului	297
3. Judecata ca manifestare a suveranității divine	301
4. Structuri teologice ale criteriului și plenitudinii	305
5. Revelarea criteriului în împlinirea ultimă	308
Întâlnirea ca principiu constitutiv: reconfigurarea internă a teologiei comparate	311
Bibliografie	315
Index	337

RAPORTAREA LA DUMNEZEU CA PROBLEMĂ TEOLOGICĂ ȘI HERMENEUTICĂ

Prezența divină, în cadrul tradițiilor monoteiste, nu poate fi redusă la un conținut doctrinar determinat și nici la o simplă trăire particulară, ci se configurează ca loc originar al raportării, în interiorul căruia sensul, răspunsul și orientarea existenței se constituie într-o unitate inseparabilă. Ceea ce se dăruiește nu rămâne exterior și nici nu poate fi neutralizat prin conceptualizare, deoarece solicită o asumare care reconfigurează însăși forma vieții, fără a suprima diferența dintre inițiativă și răspuns. În acest punct se conturează pivotul fundamental al demersului: raportarea nu este rezultatul unei reflecții ulterioare, ci condiția în care reflecția devine posibilă. Orice tentativă de a o fixa într-o schemă stabilă produce o pierdere de sens. Nu mai este vorba de descriere, ci de locul în care criteriul devine operativ.

Tensiunea astfel configurată nu constituie un obstacol metodologic, ci mediul în care raportarea capătă consistență, întrucât inițiativa divină nu anulează libertatea, iar libertatea nu poate suspenda inițiativa fără a se dizolva în arbitrar. Între aceste două poli se articulează răspunsul, iar acesta nu este indiferent și nici echivalent în formele sale, deoarece presupune discernământ și responsabilitate. În absența acestei articulări, fidelitatea poate deveni deformare, iar deschiderea poate conduce la pierderea criteriului. Limita nu este exterioară, ci internă relației și nu poate fi depășită prin simplă ajustare conceptuală. Nu orice răspuns este legitim. Nu orice legitimare este adevărată. În această logică, problema nu ține de descriere, ci de înțelegerea unității tensiunii.

În această formă, analiza nu urmărește convergența către un model unic și nici stabilirea unei ierarhii între tradiții, ci clarificarea diferențelor care le definesc în modul propriu de articulare. Menținerea acestor diferențe, fără reducerea lor la un numitor comun, face posibilă înțelegerea modului în care raportarea la divin se constituie în forme distincte, fiecare purtând o coerență internă ireductibilă; astfel, lucrarea nu oferă o sinteză închisă, ci deschide un câmp de reflecție în care tensiunea dintre aceste configurații rămâne fără a putea fi stabilizată într-o formă definitivă.

În prelungirea acestei desfășurări, volumul nu apare ca rezultat al unei redactări izolate, ci ca efect al unei acumulări critice dezvoltate în contexte academice diferite, în care fiecare etapă a fost supusă unor exigențe distincte de evaluare și reformulare. Studiile care îl compun au cunoscut anterior forme de validare în mediul științific, fiind publicate, comunicate sau acceptate în reviste și cadre de cercetare specializate; în această configurație, ele sunt asumate și rearticulate pentru a susține coerența unei construcții monografice unitare. Integrarea lor nu presupune o simplă reunire tematică, ci o reorganizare conceptuală în interiorul căreia continuitatea argumentului se constituie fără a absorbi specificitatea fiecărui nucleu de reflecție

Alba Iulia, la 24 iunie 2026,
Nașterea Sf. Prooroc Ioan Botezătorul

Autorul

I. GENEZA RELAȚIEI: CHEMAREA DIVINĂ ȘI CONSTITUIREA RĂSPUNSULUI

*(configurații fundamentale ale relației
în tradițiile monoteiste)*

Deschiderea acestui parcurs nu se organizează ca o reconstituire a începuturilor, ci ca determinare a nivelului în care relația devine posibilă ca structură teologică. Nu este în joc stabilirea unui moment inaugural și nici descrierea unei secvențe originare, ci identificarea cadrului în care inițiativa și răspunsul pot fi gândite împreună fără a fi reduse la o succesiune sau la o corelație externă. În acest sens, geneza nu indică un început temporal, ci un plan de constituire în care sensul nu este derivat, ci emergent din relația însăși.

Inițiativa divină nu apare aici ca premisă doctrinară și nici ca postulat teoretic, ci ca act care instituie posibilitatea raportării fără a o închide într-o determinare unilaterală. Ea nu constrânge libertatea și nu o precede ca termen exterior, ci o face posibilă în interiorul unei relații care nu poate fi suspendată fără pierdere de consistență. Libertatea nu este dată anterior acestui act și nici nu funcționează ca instanță autonomă; ea se constituie ca răspuns, iar răspunsul nu este o reacție, ci modul propriu de a exista al libertății în acest orizont de înțelegere.

Din această articulare rezultă că limita nu poate fi înțeleasă ca restricție impusă din exterior, ci ca dimensiune internă a libertății însăși, fără de care aceasta nu ar putea fi orientată. Ruptura nu intervine ca accident și nici ca deviație secundară, ci ca posibilitate constitutivă care însoțește libertatea în chiar actul ei de afirmare. În

acest punct, configurația astfel determinată nu mai poate fi stabilizată într-un echilibru conceptual, deoarece orice stabilizare ar elimina tensiunea care îi conferă consistență. Aici nu se caută o soluție, ci se fixează condiția.

Tensiunea astfel configurată nu rămâne la nivel abstract, ci se articulează în forme de mediere prin care dinamica raportului devine vizibilă fără a deveni transparentă. Figura lui Adam nu funcționează ca exemplu narativ și nici ca simbol izolat, ci ca loc tipologic în care această logică se lasă citită în mod original. Mediarea nu este un element adăugat ulterior, ci forma în care relația se constituie ca unitate între inițiativă, libertate și responsabilitate, fără ca aceste dimensiuni să poată fi separate fără deformare.

Prin aceasta, geneza nu este depășită de dezvoltările ulterioare, ci rămâne criteriul lor intern de inteligibilitate. Ceea ce va apărea ulterior ca fidelitate, discernământ sau participare nu introduce un nivel nou, ci exprimă modul în care configurația originală se desfășoară fără a-și pierde coerența. Geneza nu este un punct de plecare. Este locul în care tot ceea ce urmează este deja prezent ca exigență internă, nu ca etapă ulterioară.

În consecință, această secțiune nu deschide doar parcursul lucrării, ci stabilește nivelul la care întregul demers trebuie citit, împiedicând reducerea lui fie la descriere fenomenologică, fie la sistematizare conceptuală. Ea nu oferă o introducere tematică și nici o orientare metodologică în sens restrâns, ci fixează condițiile în care raportarea poate fi gândită fără a fi fragmentată între niveluri incompatibile. Din acest punct, orice lectură care ar separa inițiativa de răspuns nu mai poate susține cadrul acestei analize.

În interiorul acestui cadru, determinarea genezei nu poate rămâne la nivelul unei formulări generale, ci reclamă un loc în care structura acestei articulări să devină efectiv inteligibilă. Această trecere nu introduce un exemplu și nici o ilustrare, ci identifică un punct în care co-implicarea inițiativei, libertății și responsabilității se lasă citită fără a fi disociată. În această perspectivă, figura lui

Adam nu apare ca referință narativă, ci ca loc original în care această dinamică se constituie în mod tipologic, oferind nu o descriere a începutului, ci forma în care acesta devine inteligibil fără a putea fi redus la descriere.

ARHETIPUL SACERDOTAL AL LUI ADAM: TIPOLOGIE ȘI MEDIERE ORIGINARĂ¹

Deschiderea acestui demers nu se organizează ca reconstituire a unui început și nici ca descriere a unei secvențe originare, ci ca determinare a planului în care medierea devine posibilă ca realitate teologică. Nu este în joc stabilirea unei priorități cronologice, ci precizarea condiției în care inițiativa și răspunsul pot fi gândite împreună, fără a fi distribuite într-o succesiune sau într-o corelație exterioară. Raportul dintre acestea nu funcționează ca o alternanță, ci ca o co-implicare din care sensul însuși își primește consistența și pe care nu o poate abandona fără a se destrăma. Nu există mai întâi unul și apoi celălalt. De aceea, geneza nu indică un punct inaugural, ci desemnează locul în care această co-apartenență devine accesibilă înțelegerii și fixează nivelul la care orice figură originară poate fi citită fără a fi redusă la o simplă narațiune.

Figura lui Adam devine inteligibilă în această perspectivă nu ca personaj al unui început, ci ca loc tipologic în care se concentrează condițiile medierii. Mandatul din Geneza 2:15, exprimat prin verbele 'abad și șamar, indică o formă de slujire și păzire care depășește registrul unei activități funcționale și deschide un orizont cultic². Această dublă determinare nu descrie o sarcină, ci configurează un

¹ O versiune anterioară a acestui capitol, revizuită și extinsă, a fost acceptată pentru publicare în *Ephemerides Theologicae Lovanienses* (ETL).

² Determinarea perechii verbale nu autorizează o lectură utilitară a acțiunii, ci reclamă încadrarea ei într-un registru de consacrare originară, în care delimitarea spațiului și orientarea lucrării implică o raportare constitutivă la prezența divină, fără a putea fi traduse în termeni de administrare sau eficiență. J. H. Walton, *The Lost World of Adam and Eve*, Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2015, pp.104–108.

mod de prezență în care umanul apare ca purtător al unei responsabilități orientate către sacru³. Diferența dintre o lectură agrară și una sacerdotală nu este de accent. Este de ordinul înțelegerii. În primul caz, textul este integrat într-un cadru natural; în al doilea, el dezvăluie o slujire în care existența este deja implicată într-o relație cu prezența divină. Din acest punct, figura adamică nu mai ilustrează un început, ci face vizibilă o determinare originară care nu poate fi epuizată prin descriere.

Medierea nu apare ca funcție, ci ca mod de a fi al umanului. Ea nu desemnează o sarcină adăugată unei existențe deja constituite, ci forma în care aceasta se deschide către prezență fără a se confunda cu ea. Aici intervine o distincție care nu poate fi eludată: participare sau reprezentare. În registrul reprezentării, subiectul indică un sens care rămâne exterior; în participare, el este implicat în însăși dinamica prin care sensul se comunică și se primește, fără a putea rămâne neutru față de aceasta. Consecința nu este doar hermeneutică. Este antropologică. Existența nu mai poate fi gândită ca autonomie auto-suficientă, ci ca răspuns situat în interiorul unei relații care o precede și o constituie. Din acest punct, determinarea umanului nu mai poate fi desprinsă de modul în care este trăită prezența, iar medierea nu mai desemnează o funcție între altele, ci chiar modul în care această implicare devine posibilă.

Această determinare se desfășoară diferențiat în cadrul tradițiilor monoteiste, fără a se lăsa adunată într-un model unic de interpretare. Nu este vorba despre diversitate de expresii, ci despre moduri distincte de constituire a relației cu prezența lui Dumnezeu, fiecare dezvoltând o logică internă proprie. În interiorul iudaismului, lectura deschide un

³ O asemenea poziționare nu poate fi redusă la o funcție de reprezentare sau la un construct narativ, întrucât ea indică o inserare a subiectului într-o ordine în care relația cu creația și cu Dumnezeu nu este mediată exterior, ci asumată ca formă proprie de existență, ceea ce invalidează lecturile care golesc figura originară de consistență ontologică G. K. Beale, *A New Testament Biblical Theology*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2011, p. 281.

orizont cultic în care figura originală este integrată într-o dinamică a slujirii și a custodiei, fără a fi desprinsă de tensiunea care o susține. În creștinism, aceeași figură este reluată într-o perspectivă hristologică, unde sensul medierii este reorientat către împlinire și transfigurare. Tradiția islamică configurează această temă într-un registru distinct, în care desemnarea ca khalîfa și asumarea amăna definesc o responsabilitate în care cunoașterea devine formă de răspuns și de raportare la voința divină⁴. Aceste diferențe nu pot fi nivelate fără pierdere de consistență, deoarece fiecare dintre aceste dezvoltări determină, în mod propriu, modul în care relația cu această prezență se constituie și se trăiește.

Lecturile dominante au privilegiat fie stabilitatea doctrinară, fie descrierea experienței, fără a menține împreună nivelul la care acestea se implică reciproc. Problema nu ține de lipsa materialului interpretativ și nici de absența unor construcții conceptuale solide, ci de modul în care acestea sunt puse în relație. Separarea registrelor produce o fragmentare care nu poate susține unitatea raportului. În plan doctrinar, medierea este integrată într-o ordine stabilizată; în plan fenomenologic, ea apare ca eveniment al experienței, desprins de condițiile care îi conferă consistență. Între aceste direcții nu se configurează o simplă diferență de accent, ci o disjuncție care împiedică articularea unei înțelegeri coerente⁵. Dificultatea nu constă în alegerea uneia dintre ele, ci în incapacitatea lor de a susține împreună

⁴ Această poziționare nu derivă dintr-o instituire rituală și nu poate fi redusă la o determinare liturgică, ci indică o inserare a subiectului într-un orizont în care primirea sensului precede orice formalizare, iar autoritatea se legitimează prin discernerea semnificației a ceea ce este revelat, ceea ce exclude lecturile care traduc această configurare în termeni de instituție sau practică liturgică S. H. Nasr, *Knowledge and the Sacred*, Albany: SUNY Press, 1989, p. 130.

⁵ Această tensiune nu poate fi depășită prin apel la un model contractual al legământului și nici prin reducerea la o manifestare subiectivă, întrucât inițiativa divină se dă ca act de descoperire care instituie răspunderea fără intermediere juridică. În acest cadru, slujirea nu se întemeiază ca funcție ceremonială, ci ca disponibilitate vigilentă față de această inițiativă, ceea ce exclude atât formalizarea normativă, cât și izolarea experiențială. J. D. Levenson, *Sinai and Zion*, Minneapolis: Winston Press, 1985, p. 24

relația dintre inițiativă și răspuns fără a o reduce. Din această tensiune rezultă necesitatea unei lecturi care să nu opereze prin separație, ci să mențină co-implicarea acestor dimensiuni ca loc al sensului.

În acest cadru, figura lui Adam este asumată ca structură originală a medierii, nu ca moment inaugural și nici ca simplă anticipare a unor dezvoltări ulterioare. Această poziționare nu introduce o ipoteză suplimentară, ci deplasează nivelul la care poate fi înțeleasă relația dintre inițiativă și răspuns, indicând caracterul ei constitutiv. În consecință, ceea ce apare în tradițiile monoteiste ca diversitate de forme nu mai funcționează ca dezvoltare secundară, ci ca desfășurare diferențiată a unei determinări originare care nu coincide cu niciuna dintre aceste forme. Această mutație implică o schimbare a modului de analiză: nu mai este vorba despre compararea unor conținuturi sau despre corelarea unor doctrine, ci despre urmărirea modului în care această structură devine vizibilă în propriile ei condiții de manifestare. De aici, lectura nu mai poate rămâne la nivel descriptiv. Ea trebuie să coboare acolo unde figura adamică se lasă citită tipologic, ca loc în care medierea originală devine efectiv inteligibilă.

1. Iconomia edenică și traectoria consacrării levitice

Tradiția iudaică nu înțelege figura originală ca simplu început al umanului, ci ca loc în care existența este deja marcată de o determinare consacratoare. Nu este vorba despre o condiție neutră, ci despre o vocație în care apropierea de transcendență precede orice formă de organizare rituală și îi anticipează structura. Această tensiune nu opune două registre distincte, ci indică o relație în care proximitatea originală a prezenței divine și rânduiala cultică ulterioară nu se exclud, ci se implică reciproc, fără a putea fi reduse una la cealaltă.

În dinamica astfel configurată, parcursul nu se distribuie în etape cronologice, ci se configurează ca o desfășurare coerentă a aceleiași